

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Werkboek Kinderen uit de Knel voor ouders

Werkboek Kinderen uit de Knel voor ouders

Jeroen Wierstra, Erik van der Elst, Justine van Lawick & Margreet Visser (2019). Amsterdam: Uitgeverij SWP. 120 pp. € 20,00. ISBN 978 90 8850 8660

Floor Schouten

Dit werkboek hoort bij de groepsinterventie Kinderen uit de Knel. Deze interventie richt zich op ouders die verwickeld zijn geraakt in conflicten na scheiding, kinderen die eronder lijden en het betrokken netwerk. Het is een groepsprogramma waaraan maximaal zes ouderparen tegelijk deelnemen. Parallel hieraan gaan hun kinderen naar de kindergroep. Beide groepen worden geleid door twee therapeuten. Het programma start met een intake met elk gezin afzonderlijk, waarin ouders hun persoonlijke doelen bepalen. Na de intake is er een netwerkbijeenkomst, waarna de acht groepsessies starten (Van Lawick & Visser, 2019).

De auteurs van het werkboek zijn werkzaam bij het Lorentzhuys en het Kinder- en Jeugdtraumacentrum (KJTC). Zij hebben het groepsprogramma Kinderen uit de Knel gezamenlijk ontwikkeld. Beide centra zijn betrokken vanuit hun eigen ervaring. Het Lorentzhuys zocht met name naar hoe de destructieve strijd tussen ouders gestopt kon worden in het emotionele belang van de kinderen. Het KJTC zag kinderen met een grote diversiteit aan klachten, die niet te behandelen bleken als de context niet veranderde (Van Lawick & Visser, 2019).

Met het programma Kinderen uit de Knel wordt sinds 2012 gewerkt. De inzet is om ouders te helpen verantwoordelijkheid te nemen voor de destructieve manieren waarop zij met hun scheidingssituatie

omgaan en zorg te dragen voor een context waarin hun kinderen weer kunnen gedijen. Recent is het werkboek ontwikkeld ter ondersteuning van ouders en hun sociale netwerk.

Dit werkboek is een doordachte toevoeging aan het bestaande programma en heeft als doel de slaagkans van de hulp te vergroten. Binnen het traject van Kinderen uit de Knel creëren de therapeuten met elkaar een veilige omgeving waarbinnen ouders en therapeuten kunnen samenwerken. Binnen deze omgeving kunnen ouders zich ontwikkelen en kan het groepsproces plaatsvinden. Naast de overkoepelende doelstellingen van het groepsprogramma, hebben ouders binnen het traject ieder hun eigen doelen, die bij de intakes worden opgesteld. De therapeuten zijn verantwoordelijk voor het volgen van de structuur van het programma. Aangezien het stressniveau van de ouders en hun omgeving torenhoog is, vormt deze structuur een belangrijk houvast in de situatie van conflicten na scheiding. Het werkboek is een aanvullende hulpbron die ouders en hun netwerk gereedschap biedt om ook zelf en buiten de groepsessies met de conflictmaterie aan de slag te gaan.

Boven op de stress die ouders vaak ervaren vanwege de scheiding, vraagt het programma Kinderen uit de Knel veel van hen. De focus ligt op het eigen functioneren, waar ouders veelal de strategie hebben zich op de reacties van de anderen te richten. Duidelijkheid en weten waar je aan toebent is in deze situatie essentieel om de spanning te verkleinen en als ouders te kunnen komen tot een eigen gedragsverandering in het belang van de kinderen.

De inhoud van het werkboek biedt hierbij op velerlei manieren houvast. Eerst wordt een kort overzicht gegeven van wat ouders kunnen verwachten van Kinderen uit de Knel en wat hierin van ouders

gevergd wordt. Dit kunnen ouders thuis nalezen en delen met het eigen netwerk. Vervolgens staat het huiswerk voor elke sessie uitgewerkt. Bij elke huiswerkopdracht kunnen ouders lezen over het thema, krijgen ze opdrachten en worden er voorbeelden gegeven. Deze teksten zijn over het algemeen kort en bondig. Ook wordt er gebruikgemaakt van illustraties ter verduidelijking. Het geeft de lezer een gevoel van steun, en ieder kan zich op eigen wijze voorbereiden op een volgende sessie. Een enkele keer zijn de teksten uitgebreider, hetgeen mij als recensent nieuwsgierig maakt of ouders dit wel kunnen overzien. Het aantal illustraties had wellicht nog groter mogen zijn. Dergelijk beeldmateriaal kan helpend zijn om een langer stuk tekst toch te gaan lezen en makkelijker te begrijpen.

De huiswerkopdrachten focussen op de destructieve communicatiepatronen die tussen ouders zijn ontstaan en het actieve aandeel van iedere ouder individueel binnen dit patroon. Ouders worden geholpen zichzelf een spiegel voor te houden zodat zij kunnen onderzoeken wat zij zelf kunnen doen om tot verandering in de dynamiek te komen, in het belang van de kinderen. De theorie biedt onder meer psycho-educatie over trauma, destructieve communicatiepatronen en de impact van de stressbeladen scheidings situatie op de kinderen.

De systeemgerichte werkwijze komt nadrukkelijk aan bod in het werkboek. Aan ouders wordt steeds gevraagd mensen uit hun persoonlijke sociale netwerk te betrekken bij het programma. Zij dienen deze betrokkenen vragen te stellen omtrent de huiswerkopdrachten en met hen na te denken over hun inbreng in de komende sessie. De teksten in het werkboek kunnen ouders helpen uitleg te geven aan hun sociale netwerk. Dat is een essentieel ele-

ment van de benadering, zoals ook te lezen is in de theorie behorend bij het programma. Sociale steun vanuit het netwerk is een van de meest helpende factoren bij het omgaan met stressvolle levensgebeurtenissen en scheidingen (Van Lawick & Visser, 2019). Door het betrekken van het netwerk zo systematisch in te bouwen in het werkboek, worden ouders geholpen gedurende het proces van Kinderen uit de Knel tot verandering te komen, en het stimuleert hen om hun steunend netwerk ook nadien te blijven inzetten.

Daarnaast worden ouders in het werkboek 'toegesproken' door ervaringsdeskundigen. Dit zijn bekende Nederlanders, ouders en kinderen die deelgenomen hebben aan Kinderen uit de Knel, en kinderen die een scheiding meegemaakt hebben. Ouders lezen op deze manier voorbeelden van situaties waarin andere ouders vastliepen en wat zij deden om tot verandering te komen. Dit moedigt aan drempels over te stappen, of soms een voorbeeld over te nemen en zo een eerste stap te zetten. Het neemt ouders mee in de scheidingsbeleving van kinderen en in processen van andere ouders en hun netwerk. De kwetsbaarheid van de ervaringsdeskundigen is mooi, spiegelend en confronterend. Deze getuigenissen werken extra doeltreffend doordat ze enerzijds emotioneel beladen zijn en anderzijds praktische tips bieden waar ouders direct baat bij kunnen hebben.

Mijn eerste ervaring in de praktijk met dit werkboek is dat ouders het zeer serieus nemen en als hun persoonlijke bundel zien. Ze brengen het mee naar de sessies, zijn wat onthand wanneer ze het vergeten, gebruiken het om hun huiswerk voor te bereiden en om er tijdens de sessie in terug te kijken. Het delen van persoonlijke problemen in een groep is voor veel ouders een grote stap. Kunnen terugvallen op het

Werkboek Kinderen uit de Knel voor ouders

werkboek werkt spanningsverminderend. Voor de kinderen maakt het letterlijk zichtbaar dat ouders aan de slag zijn en huiswerk maken om de situatie voor hen te verbeteren.

Voor de therapeuten werkt het prettig en efficiënt om te kunnen verwijzen naar het huiswerk in het werkboek en ook onmiddellijk mee te kunnen kijken in de tekst bij eventuele vragen. Door de concrete en praktische richtlijnen in het werkboek blijft er meer mentale ruimte over voor het therapeutisch proces. Hoe ouders het werkboek gebruiken maakt voor de therapeuten ook zichtbaar welke strategieën ouders hanteren om met spanningsvolle situaties om te gaan. Waar de ene ouder het boek als houvast en leidraad gebruikt, wordt bij een andere ouder zichtbaar dat ze middels het boek hun eigen overtuigingen kracht bijzetten. Een voorbeeld is dat sommige ouders de opdrachten niet passend vinden voor hun situatie en dit als extra munitie inzetten in hun strijd om vooral de ander te raken of te overtuigen en niet zelf te veranderen. De andere ouders en therapeuten kunnen hier binnen het groepsproces op ingaan en de

therapeuten kunnen ervoor kiezen daarnaast een individueel gesprek aan te gaan over wat in het groepsproces zichtbaar wordt.

Tot slot is het werkboek ook een waardevol notitieboek waarin ouders hun persoonlijke ontwikkelingen kunnen bijhouden. Het biedt ouders een overzicht van het proces dat zij doormaken. Wanneer het traject van Kinderen uit de Knel is afgerond, is het proces van ouders immers nog gaande. Het werkboek is een naslagwerk om nog eens ter hand te nemen op ogenblikken waarop de spanning weer toeneemt.

Floor Schouten is orthopedagoog-generaalist en systeemtherapeut i.o. bij jeugdzorgorganisatie Yorneo in Drenthe. Zij is binnen Yorneo betrokken bij Kinderen uit de Knel. E-Mail: floor.schouten@yorneo.nl.

Literatuur

Van Lawick, J., & Visser, M. (2019). *Kinderen uit de Knel* (3de ed.). Amsterdam: Uitgeverij SWP.